

МАКРОИҚСИДИЙ БАРҚАРОРЛИК ВА ИҚТИСИДИЙ РИВОЖЛАНИШНИ ТАЪМИНЛАШ БЎЙИЧА УСТУВОР ВАЗИФАЛАР МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ

(Боши 1-саҳифада)

Давлатимиз раҳбари яширин иқтисодиёт адолатли ракобатга, ҳалол тадбиркорлар фолиолигта тўсик бўлалётганини айтиб, кўшимча чораларни кўрсатиб ўтди.

Хозирда яширин иқтисодиёт ва иқтисодий жинончиликка қарши курашиб билан 14 та идора тароқи хамда шугулланмоқда.

Бу ишларни мувофиқлаштириш ва кучатириш мақсадида Баш прокуратура хузуридан Иқтисодий жинончларга қарши курашиб департаменти ваколатлари кенгайтиради. Бу департамент энг замонавий воситалар ва етук мутахассислар билан таъминланб, унинг хузурида илмий-тахлий ва ўқув маркази очилади. Шу билан бирга, Баш прокуратурада ҳам яширин иқтисодиёт бўйича алоҳида бошқарма ва унинг худудий бўлалотлари ташкил қилинди.

Инглишда бўдект жарахатларининг самарадорлиги масаласи ҳам кўриб чиқиди.

Ўтган йилда бўдект жарахатларининг ноконуни жархат ҳамда 200 милиард сўмлик камомад ва ўт哩клиларга йўл кўйилгани аниқланган. Соғлиқни сақлаш, қишлоқ хўжалиги соҳаларидаги дастурларга ажратилган маблалар тўлиқ ишлатилмаган. Шунингдек, аслида ишламайдиган ходим ёки бажарилмаган иш учун ҳақ ёзиш, асоссиз сусда ёки мукофот пуллари олиш каби ҳолатлар кўпайтган.

Бу борада Иқтисодиёт ва молиятига хузуридаги Давлат молизингиз назорати инспекцияси фаoliyati қониқарзиз экани кўрсатиб ўтиди. Шу бос мазкур инспекция Баш прокуратура хузуридаги Иқтисодий жинончларга қарши курашиб департаментига

2023 ЙИЛ ТУРИЗМДА ТАРАҚҚИЁТ ЙИЛИ БЎЛДИ

(Боши 1-саҳифада)

Шунингдек, учбн келиш терминалнинг олди қисмида кутиб олувчиларнинг автотранспортлари ва йўналиши транспортлар учун замонавий автотурагоҳлар ташкил этилди.

Шу маънода вилоятга ташриф буюрган саҳеҳларга етариш шарт-шароитлар яратилиши кўйилади жорий йилнинг ўтган даврида турристик салоҳияти юқори бўлган Поп, Янгиўргон ва Коносой туманларida жойлашган 8 та дам олиш маскандарига олиб борувчи 92 км. узунликдаги автомобил йўлларида жорий таъмирлар, асфальт қопламаси билан қоплаш ишлари амалга оширилган бўлса, Коносой ва Чорток туманларида 29 та трансформатор мукаммал таъмирланиши ҳамда 20,5 км. электр тармоқлари янгиланди. Туризм обектларida 52 та Wi-Fi нуқталари ташкил этилди ва ундингуммий сони 313 тага, 31 та туристик йўл кўрсаткич белгилари ўтарилиб, ундингуммий сони 204 тага етказилди.

Давлатобод ва Чуст туманларida “Туризм кўчалари” ташкил этилди, уларнинг сони 24 тага этид, мазкур кўчаларда фаолият юритиётан тадбиркорлик субъектларидан ташкил этилди. Шу билан бирга, Баш прокуратурада ҳам яширин иқтисодиёт бўйича алоҳида бошқарма ва унинг худудий бўлалотлари ташкил қилинди.

Ички туризмни ривожлантириш, хорижий ва маҳаллий туристлар оқимини кўйайтириши мақсадида 2023 йилда вилоятда

конференция ва бир қатор семинар ва форумлар каби 70 дан ортиқ тадбирлар ташкил этилди.

Шунингдек, саҳеҳларнинг вақти ва саёҳат мақсадларидан келиб чиқсан холда кичик ҳалқа ва катта ҳалқа туризм маршрутлари ва схемалари ишлаб чиқилган.

Мисол учун, Фарғона водийси Намангандан вилояти бўйлаб туризм йўналишида водий ҳалқаси маршурутни ишлаб чиқилган бўлиб, бунда зиёрат, эко, агро, эстринал ва тиббий туризм маршурутлари белгилаб ўтилган.

Жумладан, Поп туманидан бошланган маршурут Чуст, Тўракўрон, Намангандан шаҳар, Чорток ва Ўйчи туманларини ўз ичига камраб олган бўлиб, 40 дан ортиқ тарихий-маданий ва зиёртоҳларни тақдим этиди. Шу билан туманлarda 30 дан ортиқ дам олиш, эко, агро, эстринал ва тиббий туризм маршурутлари йўналишлари мавқуд.

Шунингдек, Чуст туманинди энг муҳим туристик обектлар хисобланган Бибиона, Мавлоно Лутфулоҳ Чустий, Отчопар Эшон, Тешик тош ва Жўн Бува мажмуаси, Ҳожа Абдураҳмон ибн Авғон, Янгиўргон туманинди Оқтом Саҳоба зиёратоҳи, Нанай дам олиш маскени. Мамай горлари, Форозон Кўргонтепа археологик ёдгорликларига хорижий саҳеҳларни жалб қилиш бўйича Ziyarat-Travел туроператорлик фирмаси билан ҳамкорлика 3 та “Олтин водий”

кўйаси йўлга кўйилди.

Поп тумани Чодак қишлоғи ўзининг бетакор табиати билан саҳеҳларни ўзига мафтун килиб келмокда. Осмонпур тағлари, бетакор шуманзара табиати билан ҳам дунёга танилаётган Поп туманинди тоғлиқ худудларида туризмни ривожлантириб, саҳеҳларга замонавий хизматлар кўпайтишга босқич-босқич эришилмоқда.

Бундан ташки, Қамчикдавон Қизилча МФЙ худудида “Абдусаматов Улубек” ЯТТ томонидан қишики мавсумга мослашган, саҳеҳларга хизмат кўрсатувчи экспримал “Сирпанчик” майдончasi ҳамда 10 мингдан ортиқ маҳаллий ва 1500 дан ортиқ хорижий саҳеҳлар камраб олинид.

15-17-ноябр йилда кунлари эса Тошкент шаҳрида бўлиб ўтган “Илак йўлида туризм” Тошкент шаҳардо туризм ярмаркасида на-манганлик 20 нафар туризм йўналишидаги тадбиркорлар иштирок этиди. Ярмаркада Беларуссия, Қирғизистон, Корея ва Туркманистон давлатлари билан 120 минг хорижий туристларни жалб этиш бўйича 10 та келишувга эришилди.

Ўтган йилнинг ноябр ойида Намангандан вилоятининг туризм салоҳиятини тарғиб этиши мақсадида кўшини Қирғиз Республикасидан 30 нафардан иборат делегацияга инфо-тур ташкил этилди.

Янгиўргон тумани Нанай қишлоғида “Кўк сарой саҳеҳ” маъсуллиги чекланган жамияти томонидан туризм фаолиятини кенгайтириши мақсадида кириш, чиқиш ва ички туризм, шунингдек, туристларга боща ётиборга молик бўлган имкониятлар иштасиб, вилоятда эко, агро, тиббий туризмни, гид хизмати, бархат хизмати, музқаймоқ, тиббий даволаш, туристларга транспорт хизмати ҳамда сельғи объектларни ўз ичига олган “КЛАСТЕР” фаолияти ташкил этилди.

Амалга ошириб келинаётган юқоридаги ишлар натижасида жорий йилнинг ўтган 11 ойи мобайнида вилоятга Республиkaning боща худудларидан 3750,0 минг нафар маҳаллий (иёллик режага нисбатан 195%), 153,2 минг нафар хорижий туристлар иштасиб, ташкилни ўтказилган бўлса, уларнинг 3 млн. га яқини Республикасининг туризмни худудларидан ташриф буюрган маҳаллий саҳеҳлар, 100 минг нафардан ортигини эса хорижий саҳеҳлар ташкил этиди.

Б

ундан

т

а

и

ш

и

л

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

и

Германия ёшлари пулларни эскиртирсак, давлатга зиён етказиб, ўзимизга зарар қиласыз, деб ўйлаётган бир пайтда бизнинг ёшлар қандай йўл тутмоқда?

Мұтахассис тавсиялари

ДЕХҚОНЧИЛИК ЕРНИНГ МЕЛИОРАТИВ ҲОЛАТИНИ ЯХШИЛАШДАН БОШЛАНАДИ

Республикамизнинг тупроқлари турли даражада шўрланган бўлиб, ерларнинг шўрланишига ер ости сувлари жойлашиш чукурлиги ва уларнинг минераллашганлиги катта таъсир кўрсатади. Шунинг учун ушбу тупроқларнинг албатта шўрини ювиш керак.

Бунда шўр ювиш муддатлари, меъёлари, неча марта ювиш зарурлигини тўғри белгилаш алоҳидаги этибиор бериш лозим. Илмий маълумотларга кўра, шўрламаган тупроқларга нисбатан кучисиз шўрланган тупроқларда экинлар ҳосилдорлиги 15-20, ўртacha шўрланган тупроқларда 30-50, кучли шўрланган тупроқларда эса 70-80 фоизгача камайиши кузатилган. Шуни эътиборга олган ҳолда, шўрланган ерларда шудгорлаш ўтказилган майдонларда, ялпи ва жорий текислаш ишларни ўз вақтида, сифатли ўтказилгандан сўнг, тупроқнинг шўрланиши даражасига қараб кучисиз шўрланган ерларда 1 марта, гектарига 2000-2500 м³, ўртacha шўрланган ерларда 2 марта, гектарига 4000-4500 м³, кучли шўрланган ерларда эса 3 марта 6000-6500 м³ меъёлда ювиш тавсия этилиб, тупроқ харорати -7-10 °C даражада паст бўлганига қадар амалга ошириш мақсадга мувофиқдир. Тупроқнинг шўрини сифатли ювиш учун унинг механик таркиби, сув ўтказувчалигига, ернинг нишаблиги ва қайдида текисланганлигига қараб 0,15-0,50 гектар киттаникада поллар олинади. Бунинг учун КЗУ-0,3 ариқ қазигич-текислагич

бўрдамида ҳар 50 метрдан 50-60 см. баландлиқда узунасига марза (чел)лар олинади, икки узун марза (чел) олинингч, ўқариқлар олинади. Кўндалангига олинадиган марза (чел)лар орасидаги масофа 30-50 метр, челларнинг баландлиги эса 50-60 см. бўлиши лозим. Акс ҳолда, сув уриб кетиб, 20-25 фоиз ортиқча сув сарфланади.

Ерларнинг шўрини ювишда даланинг

бошидан пастки кисмига қараб, ҳар бир пол ўқариқлардан алоҳидаги сув очиб тўлдирилади, полдан-полга сув очиши мутлақа мумкин эмас. Ўртacha ва кучли шўрланган ерларда ҳар бир сув бостирилгандан сўнг енгил тупроқларда 2-3 кундан, механик таркиби ўртacha тупроқларда 5-6 ва оғир тупроқларда 7-8 кундан кейин яна 2 ва 3 марта сув бостириш орқали ерларнинг

шўрини ювиш ишлари амалга оширилади. Сув танкислиги кузатилган тийларда тупроқ шўрини ювишда дарё сувини иқтисад килиш учун зовур (захжак) коллектор сувларидан фойдаланиши мумкин. Тупроқ шўрини ювиш шу ерда ҳосил бўладиган тупроқдаги сув концентрацияси боғлиқ. Масалан, таркибда 3 г/л туз тутган сув билан ювиш тупроқда шу концентрация ҳосил бўлгунга қадар ювилни мумкин, кейинчалик эса дарё сувини билан ювилади. Шунинг учун шўр сувлар билан кучли ва ўртacha шўрланган ерларни ювиш мавъкудид.

Дала майдонларининг текислиги тупроқ шўрини ювишда катта аҳамиятга эга. Чунки, факат текис ердагина шўрни яхши ювиш мумкин, аks ҳолда тузлар даланинг баланд жойларига чишиб, тўпланиб, кўчларининг сийрак бўлишига олиб келади. Шу боис, дехқончиликни ерлар мелиорациясидан бошлини керак.

Б.М.МАМАРАҲИМОВ,
Кишилөк хўжалигидаги билим ва
инновациялар милий маркази
директор ўринбосари,
қ.х.ф.д.

TOMORQA ERMAKDAN DAROMADLI TARMOQQA AYLANDI

(Boshi 1-sahifa)

- Bu yerda yuqorida sanalganlaridan tashqari, yem tayyorlash, saqlash, bir yilda tomatordan 3-4 marta daromadli hosil olish, suq'orish uskunalarini o'rnatish, umuman olganda, tomorqa ermakdan daromadli tarmoqqa aylantirish bo'yicha ko'rsatmalar beriladi, - deydi viloyat fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa yetegaralarini kengash raisi o'rindbosari Zokir Mamadaliyev.

Markazda xotin-qizlar, yoshlar, fermerlar, dehqon xo'jaliklari vakillari reja asosida har bir tumandan kelib bir oy davomida beril oqitiladi. Ehtiyojiga ko'ra urug'lik, mineral o'g'it, ko'chat yetkazib beriladi va yetishtirilgan holsini tomorqa xizmati klasteri bozor narxidan xarid qiladi. Markazning yana bir afzalligi mini traktor, mini kultivator kabi usklular o'z narxida, shartnomalar beriladi. Darslar faqat nazariga bilan cheklanib qolmasdan namuna sifatida chorva hayvonlari boqish uchun

mo'ljallangan maxsus joylar, issiqxonalar, bog', sovutkichli omborxonalar tashkil etish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar ham o'tiladi. Yana bu yerdagi kengash qoshidagi jam'arma mablag'lari hisobiga Xitoydan mini traktor va boshqa uskunalar keltirilib, shartnomalar asosida savdodagi texnikalardan arzon, ya'ni o'z narxida tomorqachilarga yetkazib berilmoqda.

Quyonning parhez go'sht va terisi xaridorgir mahsulot hisoblanadi. Quyon 60 kunda voyaga yetadi va o'rtacha 10 kilogramdan ortiq go'sht beradi. Hisob-kitoblariga ko'ra, bitta quyon boqish uchun o'rtacha 130 ming so'm mablag' sarflanadi. Agar o'rtacha bitta quyonidan 5-6 kilogramm go'sht olinganda ham bitta quyondan 300 ming so'm va terisi qoladi. Har bir xonadonda quyon boqish uchun yetarli kattalidagi bitta bo'sh xona topiladi. Yoki 10-12 hajmdagi maydonga 80 tonna sig'imga ega sovutkichli omborxonqa qurish mumkin. Ehtiyoj va sharoitdan kelib chiqib

Keyingi ob'yeqt hech qanday issiqlik tizimisiz isitiladigan issiqxonasi bo'ldi. Bu issiqxonada quyosh nuri tushishi va issiqlikni saqlashta mo'ljallab uchburchakka yaqin shaklda qurilgan. Ko'ktalar, piyoz, sarimsorpiyoz, rediska va kartoshka ekilgan. 10 soxit maydonga dekabrda ekilgan kartoshka mart oyida bozorlariga chiqariladi. Ikki metr chiqurlikdagi yana bir issiqxonada limon parvarishlash bilan birligida ko'kat va ko'chatlar tayorlanayti. Bu usulda mahsulot yetishtirish uchun har bir tomorqada imkoniyatlar bor.

Qiyomjon ZIYOTOV,
"Qishloq hayoti" muxbiri.

НАМАНГАН ВИЛОЯТИ

Оила қурилгач ҳам бу одоб-ахлоқ дарси бир дақиқа ҳам тұхтамайды. Оила қурилар экан, ота-онанинг ахлоқи, одобига, инсонийлігига алоҳидаги этибиор берилади. Сабаби, улардаги хислат, фазилаттар ҳам, ёмон одатлар ҳам болага күчими сибott талаб этилмайдын ҳақиқатдир. Исломга кўра, болалар хуқуқи улар туғилган кундан бошлаб кучта киради. Қиз ва ўғли ота-оналарни томонидан этибиор ва ғамхўрлика баб-баравар хуқуқларга эгадилар. Улар тегишили озиқ-овқат, кийим-кечак, согликини сақлаш ва таълим олишига ҳақиқидар. Пайтамбаримиз с.а.в "Илм олишини ҳар бир муслим ва муслимага фарз", деганин. "Эй мўманин, сизлар ўзларингизни ва ахли оиласарларингизни дўзахдан сакландиз" ("Тархим" сураси 6-оят). Ахли аёлни, фарзандларни дўйнатли, имли килип тарбиялаш оила бошлигининг Аллохнинг олдидаги бурши экинлигига юкоридаги ояти карима ёрқин далиллар. Одамлар орасидаги ўзининг бил, ўзгани ўй, деган номаъзул гап юради. Лекин шарият бўйича эро хотин учун, ота болалар учун масъулдир.

Масалан, Америкада девори ёнидаги ўйлак яроқсиз бўлиб қолиб, бирорта ўйловчи туртинган ўйилади, ўйлакка туташ бўлган ўй эгаси жароҳатланган ўйловчини жуда катта миқдорда жарима тўйлади. Шунинг учун ҳам улар ўйлари ёнидаги ўйлакларини ўз хисобларидан таъмирлатади. Биз-чи? Биз қаҷон ўз Ватанимизнинг ҳар бир бўлгани асрар-авайлаймиз?

Хуршида НИШОНОВА,
журналист.

Киёматда, Аллохнинг хузурида жавоб беради.

Ҳазрати Умар юкорида зикр килинган ояти карима нозил бўлгандан сўнг: "Йи Расулулоҳ! Ўз нағсимизни-ку саклаймиз, аҳлимизни қандай саклаймиз?", деб сўраган эканлар. Шунда Пай-

ғамбар алайхиссалом: "Аллоҳ сизларни нимадан қайтарган бўлса, уларни ҳам кайтарасизлар. Аллоҳ сизларни нимага буюрса, уларни ҳам буюрасизлар", деб жавоб берган эканлар.

Ҳазрати Али розияллоҳу анху: "Ўзинизга ва аҳлинизга яхшилини таълим

ТОШБОЛТАЕВ МУҲАММАД ТОЖИАЛИЕВИЧ

2024 йилнинг 15 январ куни қишлоқ хўжалигини механизациялаш соҳасига ва илм-фанига ўзининг салмоқли ҳиссасини кўшиб келаётган забардаст олим, "Фидокорона хизматлари учун" ва "Мехнат шуҳрати" орденлари соҳиби, техника фанлари доктори, профессор Тошболтаев Муҳаммад Тоҳиалиевич қисқа муддатли бетоблидан сўнг вафот этди.

Бутун ҳаётини илму фанга баҳшида этиб, илмий ва амалий таҳрибасини халқ хизматига беминнат сарф этиб келаётган олимлардан бири Муҳаммад Тошболтаев 1947 йилнинг 18 февралидаги Фарғона вилоятининг Олтиариқ туманида тавалдул топган. Қишлоқ хўжалигини механизациялаш соҳасига 45 йилдан бўйн мөхнат қилиб келаётган бу забардаст олим янги қишлоқ хўжалиги машиналарини яратиш, агротехник ва иқтисодий кўрсатичларини яхшилаш, фермер хўжаликлари ва машина-трактор парклидари улардан фойдаланишида ташкил этиши каби маъсулчиларни ишларда фаол иштирок этган. У мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини модернизациялаш тадбирлари ва жамоат ишларда доимий фоалик кўрсатиб келган эди. Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирларини қишиларни қўшидаги "Кишлоқ хўжалигини механизациялаш ва Болгарияга экспорт қилинган.

М.Т.Тошболтаев нафакат илмий таҳрибасини халқ хизматига беминнат сарф этиб келаётган олимлардан бири Муҳаммад Тошболтаев 1947 йилнинг 18 февралидаги Фарғона вилоятининг Олтиариқ туманида тавалдул топган. Қишлоқ хўжалигини механизациялаш соҳасига 45 йилдан бўйн мөхнат қилиб келаётган бу забардаст олим янги қишлоқ хўжалиги машиналарини яратиш, агротехник ва иқтисодий кўрсатичларини яхшилаш, фермер хўжаликлари ва машина-трактор парклидари улардан фойдаланишида ташкил этиши каби маъсулчиларни ишларда фаол иштирок этган. У мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини модернизациялаш тадбирлари ва жамоат ишларда доимий фоалик кўрсатиб келган эди. Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирларини қишиларни қўшидаги "Кишлоқ хўжалигини механизациялаш ва Болгарияга экспорт қилинган".

Муҳаммад Тошболтаев нафакат илмий таҳрибасини "Риштон" давлат хўжалигидаги оддий ишчи бўлиб бошлиган. 1976 йилдан ҳақиқий илм-фани соҳасига кириб келид. 12 йил давомида Тошкент темир йўл транспорти мухандислари институтида устози академик Александр Данилович Глушченко раҳбарлигидаги илм бўйнинда ўзининг салмоқли ҳунарларни таъминлаш тизимларини такомиллаштиришга доир назарий ва амалий тадбирларни билан илмий таҳрибасини қўшидаги машиналарни яратиш, агротехник ва иқтисодий кўрсатичларини яхшилаш, фермер хўжаликлари ва машина-трактор парклидари улардан фойдаланишида ташкил этиши каби маъсулчиларни ишларда фаол иштирок этган. У мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва илм-фанини қишиларни қўшидаги "Кишлоқ хўжалигини механизациялаш ва Болгарияга экспорт қилинган".

Професор М.Т.Тошболтаев жами 726 ta илмий ишларнинг, шу жумладан 78 ta kitob, risola va monografiyalarning, 73 ta ixtironing muallifi bўlgan. 19 nafar fan doktori va kўplab fan nomzodlari bilan taъminla, olim malakalari ilmий kadrlarini tayёрлаştiришga munosib hissa kўshgan soha joyxurasi edi.

Муҳаммаджон Тошболтаев нафакат ilmий maқolalari, balki badiy puxta asarlarini, qayroki fikrlari bilan ham adabiy ahliga jaхши taniylandi. Uning "Olim, ilm, kafshiye" va taraqqiye, "Kuldirligilar ga kўyildirilgilar", "Firkat xosilalari", "Tudilaklar", "Yu'm mitti xikоя" kabib kitoblari nashr kilingan.

Муҳаммаджон Тошболтаев наfakat ilmий maқolalari, balki badiy puxta asarlarini, qayroki fikrlari bilan ham adabiy ahliga jaхshi taniylandi. Uning "Olim, ilm, kafshiye" va taraqqiye, "Kuldirligilar ga kўyildirilgilar", "Firkat xosilalari", "Tudilaklar", "Yu'm mitti xikoya" kabib kitoblari nashr kilingan.

Муҳаммаджон Тошболтаев наfakat ilmий maқolalari, balki badiy puxta asarlarini, qayroki fikrlari bilan ham adabiy ahliga jaхshi taniylandi. Uning "Olim, ilm, kafshiye" va taraqqiye, "Kuldirligilar ga kўyildirilgilar", "Firkat xosilalari", "Tudilaklar", "Yu'm mitti xikoya" kabib kitoblari nashr kilingan.

Жамоамиз аъзолари Тошболтаев Муҳаммад Тоҳиалиевичнинг ишларини қишиларни қўшидаги башка олишлари керак.

Ҳакимлар фарзанд тарбия қандай таҳrirliqda:

1.Илоний тарбия: Яратганини таниш ҳалол ва ҳаромин фарзанд ҳамда унга риоия килишга ўрганиш.

2.Хулқий тарбия: гўзал ахлоқ ва одоби қилиб тарбиялаш.

3.Жисмоний тарбия: бу болаларга хос турли ўйинлар, югуриш, сузиш, кураш каби спорт машгулларни мухим ўртган тутади.

4.Ақлий тарбия: ота-она ва тарбия ишларни қишилар болаларга фойдаланишида, оларни қишиларни қўшидаги ахлиянига олишларни керак. Ҳазрати Али таъкидлагандаридек, фарзандларнингизга ўз замонасининг илмими ўртаганинг яхшили

Ҳар гал Қорақалпогистонга қилган сафаримда ўзим учун янги-янги маълумотларни кашф этиб қайтаман. Тақдир тақоси билан қайси манзилга борсам албат, ўша жойнинг тарихий обидалари ва мероси билан қизиқиб кўраман, бориб ўз кўзим билан кўришга ҳаракат қиласман. Бу галги сафарим мобайнида Амударё туманинг машхур маданий мерос обьекти, Қорақалпогистоннинг таникли археологик ёдгорликларидан бири бўлган Зардустийлар давридан сакланниб қолган қадимий ёдгорлик – Чиллик қалъасини зиёрат қилдим.

Қалъа Амударёнинг бўйида жойлашган бўлиб, узоқдан викор билан қад ростлаб турди. Маҳалий аҳолининг айтишича, ушбу қалъанинг ёши 2200 йилдан ошик экан. Ҳозирги кунда табиат ҳодисалари туфайли ушбу қалъанинг 20-30 фоизигина сакланниб қолган экан. Чиллик қалъа 15 метр баландликда, 65 метр диаметрга эга бўлган, яси ҳалқа шакли, томсиз думалок минора бўлиб, Нукусдан 43 км. масофадаги табиий ясси тепаликнинг чўйқисида жойлашган. Қалъа баландлиқда жойлашгани туфайли узунлиги 20 метрдан ортиқ, 75 та зина билан чиқиб бордик. Зиналар орқали тепаликка чиқиқ сўнг торгина йўлакдан қалъа тепасига чиқиб бордик. Тепаликдан атроф жуда гўзал ва фусункор кўринарди. Бир ёни яйдоқ тепаликлар, бир ёни сайҳонлик, бир томонида эса Амударё чайкалиб оқарди. Кўз олдимда тарих жонланди. Ҳаяжон билан ўша давр ва қалъа тарихи ҳақида сўзлаётган

ҳамроҳимни жон қулогим билан тингладим.

Тепаликка чиққач, бутун тепаликни айланниб томоша кильдик, ўртасида бироз ўйниқроқ пастлиқ жойлашган, атроф эса худди қалъа деворларидек баланд, деворнинг айрим жойларида маҳсус ўйниқ жойлар бор бўлиб,

қадимда балки ўша жойлардан қузатиш учун фойдаланган бўлсалар керак? Маҳалий қузатувчининг сўзларига кўра ўртадаги чукур ўйниқ жойда олов ёқиб ён-атрофдаги қалъаларни душман ҳужумидан огоҳ қилишган экан. Чиллик қалъа тарихи археолог

олимлару тарихчиларни қизиқтириб келган. Айрим манбаларда ушбу қалъа вулқонлар ижоди деййлса, бошқасида аждодларимиз коинотни ўрганиш учун расадхона сифатида фойдаланишган дейилган. 2-4 асрларда, Зардустийлар даврида диний маросим жойи бўлган, мархумларни минора ичда ёввойи күшларга ем учун қолдирадиган жой бўлган, сўнг күшлар томонидан тозалangan сукларни дағн қилиб ерга кўмишган, ҳозирда ҳам қалъанинг 15-метрлик деворлари орасида аждодларимиз сукларни сакланмоқда, дейишади, кейинчалик Хоразмшоҳлар даврида ушбу ёдгорлик ҳарбий мақсадда, яъни қузатув, хабар етказиши ва мудофаа минораси сифатида фойдаланилган. Минора 7 асрларда қайта курилган, 9-10 асрларда, Хоразмшоҳлар даврида яна қайта татмirlangан.

Чиллик қалъа Қорақалпогистоннинг энг қадими, аҳамиятга эга ёдгорликларидан бири бўлгани учун ҳам республика гербида Чиллик устида кўтарилиган кўёш тасвири акс этирилган. Чиллик қалъаси ўз салобати билан Қорақалпогистонга ташриф буюрган хорижий ва маҳалий сайдэхларни доимо жалб этиб келган. Барча сайдэхлар ушбу Зардустийлар давридан бўён сакланниб қолган гарорий тепаликни кўриб, тепасига чиқиб, ҳудудни томоша қилиб, унинг тарихини ёшигини хуш кўришиади. Юртимизда сақланиб қолган қадими ёдгорликларни, уларнинг тарихини, буюк ўтишимизни келжак авлодда етказиши бу бизнинг бурчимиз деб ҳисоблайман. Ўзбекистонда шу каби тарихий ёдгорликлар жуда кўп. Қорақалпогистонга йўлнинг тушса, албатта, Чиллик қалъасининг салобатини ўз кўзингиз билан кўриб келишингизни тасвия қилардим.

Саодат ҚУРБОНОВА

Bobomurod SA'DULLAYEV
2004-yilda
Qashqadaryo viloyati
Kitob tumanining
Sevaz qishlog'iда
tug'ilgan. O'zbekiston
Milliy universiteti
talabasi.

Uzoq manzillarda muqim turgan on Bir taskin dardida uchganda ohim. Qalbimga halovat ulashgan makon Men seni kuylayman yana, Qishlog'im.

Dalalar bag'rida kezganda yakka To'g'lar kelbatidan chaqnanganda ko'z. Nomning bag'ishlab bir she'r demakka Sarsonman so'zlarning dashtida hanuz.

Yulduzlar chorlasa o'ziga elas, Qanon chiqarmoqa shaydirman zotan. Men uchun shohona binolardanmas Dehon kengliklardan boshlanur Vatan!

Yillar charx uradir tinmay hoynaoy. Etilmol ketgaymiz olislab yiroq. Bolalik kezlarim muhrlangan joy Shirin xotiralar ko'milgan turproq...

* * *

O, yashil dalalar, muqadas makon Qishlog'im - bag'rimni o'tagan sog'inch. Kengliklaring usra uch kundan buyon Yomg'ir o'z ijodin to'xtatmad hech.

Sening quchog'ingdan topganman panoh Bolalik kezlarim qumsaqay dilim. Mening ham taqdirding hukmila nogoh Shaharga burildi to'satdan yo'lim...

U yerda daryolar yo'qdir birorta. Gohida sahroning noridek kuydim. Notavon bolangni aju et, ota Men kurash tushishni unutib qo'ydim.

Singlim, yo'ling o'tmas dashtdan nariga Mehnating oldida chumoli cho'chr. Sen turib shaharning go'zallariga She'r bitgan men noshud akangni kechir.

Loy bilan yopilgan paxsa uchchada Tandir kulchalarini quyoshelek otar. Daraxtlar bo'y cho'zgan turproq ko'chada Shirin xotiralar ko'milib yotar...

Men asli ta'rifing kuylagan jarchi Egilib ostongan poyn quchaman. Qaylarda bol'sam ham mayliga, garchi Baribir, men o'sha - qishloq o'g'liman.

■ Соғлом ҳаёт

АСАЛ ҲАҚИДА СИЗ БИЛМАГАН МАЪЛУМОТЛАР

Тоза асал аллергия қўзғамайди, организмни ёш ва соғлом сақлайди. Бизда асосан қища асал ейлади (иссиқлик бўлгани учун).

✓ Тиббиётда 45 ёшдан ўтга, ҳар куни асал истеъмол килиб туриш тавсия этилади. Шифобахшил жиҳатидан тўқ ранги асал оч ранги асалдан афзалроқиди.

✓ Шунингдек, асал билан даволанишда қайси ўсимликдан олингани ва ўша ўсимликнинг шифобахшил хусусиятлари ҳам инобатга олинса, кўзланган натижага янада тезор әришиш мумкин.

✓ Энг қизиги шундаки, асал озища ҳам, семиришда ҳам бирдай ёрдам беради.

Қишлоқ ҳўжалигида билим ва инновациялар миллий маркази жамоаси Миллий марказ тизимидағи Қишлоқ ҳўжалигини механизациялаш илмий-тадқиқот институтида узоқ йиллар фаoliyatiga кўрсатган атоқли олим, техника фанлари доктори, профессор, "Фидокорона хизматлари учун", "Мехнат шуҳрати" орденлари соҳиби

Муҳаммад ТОШБОЛТАЕВнинг вафоти муносабати билан оила азъоларига ҳамдадлик билдиради.

■ Эълон

Муминова Мухтабар Шукуровнаномига 1993 йил 14 февралда берилган 10-02/8880 сонли хонадонга эгалик хукуқини берувчи Давлат ордери йўқолганилиги муносабати билан ҳақиқий эмас деб хисобланади.

Файзийев Баҳтиёр Кушимовичномига 2007 йил 1 майда берилган хонадонга эгалик хукуқини берувчи 13-05/1271 сонли Давлат ордери йўқолганилиги муносабати билан ҳақиқий эмас деб хисобланади.

Макогонова София Александровнаномига 1992 йил 11 декабрда берилган хонадонга эгалик хукуқини берувчи 06-02/1354 сонли Давлат ордери йўқолганилиги муносабати билан ҳақиқий эмас деб хисобланади.

Босишига топшириш вақти: 21:00
Босишига топшириди: 21:30

AHOLINI RO'YXATGA OLISH – ZAMON TALABI

Xalqaro tajribaga asosan aholi soni bo'yicha aniq va xaxlit ma'lumotlari aholini ro'yxatga olish asosida olinadi. Aholini ro'yxatga olish yakunlariga qarab o'tmish va hozirgi davr haqida fikr va mulohazalar yuritish hamda kelajakni prognos qilish mumkin bo'ldi.

O'zbekiston hududida dastlabki aholini ro'yxatga olish 1897 yil o'tkazilgan, bu oilar va aholi soni, yoshi va jinsi, etnik tarkibi, tug'ilish, o'lum kabi demografik jarayonlar haqida tassavur hosil qilishga yordam bergan. Shundan so'ng 1926, 1939, 1959, 1970, 1979 va 1989 yillarda ham aholini ro'yxatga olish ishlari tashkil etilgan. Ko'pgina mamlakatlarda aholini ro'yxatga olish qonun bilan tartibga solinishi mustahkma bilan qo'yilgan.

BMTning "2020 yilda aholi va uy-joy fondini ro'yxatga olish borasidagi prinsiplar va taysislar" rezolyutusiyasi qabul qilingan va unga asosan a'zo davlatlarning kamida bir marta aholi va uy-joy fondini ro'yxatga olishni o'tkazib belgilab qo'yilgan.

Aholini ro'yxatga olish barabarida yana bir muhim vazifani bajarish ko'zda tutilgan. Bu – hududlarda xaritalash, aholi punktlaridagi uyularning ro'yxatini tuzish bilan bog'liq masala. Turar va noturar joylarning aniq soni, holati, tegishli hududlarida uy-joy ob'yeqtinlari qurish masalalariga oyindilik kiritish mumkin bo'ldi. Sirasini aytganda respublikaning yangi mukammal kadastr xaritasini yaratiladi.

Aholini ro'yxatga olish bilan O'zbekistonning har bir viloyat, shahri, tumanidan tortib mahallasi-yu ko'chigasi, chekqa qishloq va olis ovullarigacha aloqador bo'lgan barcha ma'lumotlarni o'zida aks ettirgan yagona axborot bazasi yaratiladi. Bu qimmatli ma'lumotlarni o'sha qabziga berish, amalga oshirilayotgan tizimli o'zgarishlar va belgilab olinayotgan rejalarning manzili aniq bo'lsgagina yuqori samara berishiga shak-shubha yo'q.

Ikkinchidan, aholi jon boshiga makroqitsiodi ko'rsatkichlarni (yalpi ichki mahsulot, aholi daromadlar, sanoat mahsulotlari hajmi, iste'mol mahsulotlari hajmi, aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar hajmi, qishloq xo'jaligi mahsulotlari) hisoblashda foydalaniлади.

Uchinchidan, aholi jon boshiga makroqitsiodi rivojlantirish, aholi bandligi, ayollar va bolalar salomatligini yuritish, elektrenergetika, ijtimoiy-iqtisodiy reyoning qurilishiga qarab o'tmish va hozirgi davr haqida fikr, tanzimchi qurilishlari, aholi statistika bolumi bosligi.

САДАҚАНИНГ ЭНГ АФЗАЛ ТУРЛАРИ

Таом билан сийлаш энг хайрли садакалардан бўлган каби кириклигининг ўрганишни ёзмаган ҳам садакадир.

Закот, ушр, фітр рӯза бериш, икки киши ўртасида адолатли бўлиш, йўлдаги озор берувчи нарсанни даф этиш, ширин сўз айтиш, фарзандларини тартиб-интизомга ўргатиш ва ҳатто таом тайёрлаш ҳам садакадир.

Икки киши ўргасини адолат билан иштоҳида, ҳар куни ҳақ эгаси берган кириклини маконда садакадир. Челагидаги сувни бирорининг ҳам садакадир. Шунингдек, намоз сари босилган ҳар бир қадам – садака. Колаверса, яхшилика буориши, ёмонликдан қайтариси, ҳар сабаби көралган кишига қаро бериб туриш, одамларга яхши сўз айтиш, мусулмонларгағоидан туриб дуо қилиш ҳам садака хисобланади.

Йўлда адашган кишига тўг'ри йўлни кўрсатиб, унга йўлла бўйиши, кишининг узогини яқин қилиш, кўзи

ни чўзиб берса, ҳар куни ҳақ эгаси берган кириклини садакадир. Челагидаги сувни бирорининг ҳам садакадир. Шунингдек, намоз сари босилган ҳар бир қадам – садака. Колаверса, яхшилика буориши, ёмонликдан қайтариси, ҳар сабаби көралган кишига қаро бериб туриш, одамларга яхши сўз айтиш, мусулмонларгағоидан туриб дуо қилиш ҳам садака хисобланади.

Муҳаммадшоқир БОБОХЎЖАЕВ, Норин туманидаги "Умархўжа эшон" масжиди имам хатibi. Газета "Шарқ" нацирёт-матбага ақциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Босмахона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-йчада. 1 2 3 4 5 6